

ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ

УДК 378.015.3:005.32:616.31:378.091.2

*Б.О. Шелест, канд. мед. наук, доцент**Харківський національний медичний університет,
кафедра внутрішніх та професійних хвороб***ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ
ДО ВИВЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ
СТУДЕНТАМИ СТОМАТОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ**

Питання мотивації студентів стоматологічного факультету до вивчення внутрішньої медицини залишається досить актуальним у процесі медичної освіти. Зацікавленість студентів-стоматологів у засвоєнні матеріалу під час занять має багато корисних ефектів, у тому числі й підіймає академічну успішність. Спеціально розроблений план занять може відігравати ключову роль у підсилюванні мотивації студентів. Запропонована програма проведення лекційних і практичних занять ураховує особливі умови, структуру, технологію, практичну насиченість, проблемний і прикладний характер. Розроблена програма розвитку навчальної мотивації з використанням педагогічних технологій, що впливають на когнітивний, афективний та конативний компоненти очікувань студентів і на емоційно-оціночне ставлення до предмета, зробивши його привабливим для студентів, полегшує сприйняття навчальної діяльності.

Ключові слова: мотивація, практичні навички, внутрішня медицина, програма занять.

Вступ

Мотиви і мотивація є рушійною силою процесу навчання і засвоєння інформації та матеріалу. Саме мотивація – основний засіб, що дає можливість підвищити рівень зацікавленості студентів у навчальному процесі і їхній особистий пізнавальний, науковий та творчий потенціал [1]. За даними [2], процес проектування і засвоєння досліджуваного предмета студентами пов'язується із системою їхніх очікувань. Таке звернення до суб'єкта учбово-професійної діяльності розширює методичні можливості викладача.

Мотивація є найважливішою основою досягнення успіху у вивченні внутрішньої медицини. Це головний активний потяг, який забезпечує включеність студента в роботу на занятті. Мотивація характеризується перш за все інтересом студентів до предмета та їхнім бажанням і готовністю його вивчати. Інтерес сприяє концентрації уваги, посилює враження, отримані під час заняття, стимулює повторен-

ня вивченого матеріалу, сприяючи тим самим формуванню загальної компетенції студентів.

Наявність значної кількості робіт, присвячених проблемі медичної освіти, обумовлена високим рівнем соціальної значущості медичної професії і складністю її набуття [3].

Однак, незважаючи на те що в дослідженнях детально проаналізовано специфіку професійно важливих якостей студентів медичних вищих навчальних закладів [4] та їхні особистісні характеристики [5], питання формування навчальної мотивації студентів-медиків вивчено недостатньо.

У зв'язку з цим **метою** даного дослідження було створення програми формування позитивного ставлення до предмета і навчальної мотивації студентів-медиків стоматологічного факультету.

Матеріал і методи

Базою дослідження був Харківський національний медичний університет, об'єкт – студенти третього курсу стоматологічного фа-

© Б.О. Шелест, 2017

культету. Дисципліна, що викладається, – внутрішня медицина.

Результати

Розроблена нами програма підвищення позитивної навчальної мотивації містить такі компоненти.

1. *Проведення вступного заняття*, яке відіграло б одну з ключових ролей у формуванні навчально-професійної мотивації. В ході ознайомлення з предметом, його метою, завданнями та специфікою формуються когнітивний компонент очікувань студентів, ступінь зацікавленості предметом, симпатія чи антипатія до викладача. У зв'язку з цим вступне заняття повинно бути ретельно продуманим, насиченим відомостями про безсумнівну актуальність, значущість досліджуваного предмета, його практичної спрямованості та необхідності в подальшій професійній діяльності.

В рамках цієї роботи вступне заняття рекомендується проводити у формі проблемної лекції. Для стимулювання навчальної мотивації формулюється проблема: для чого потрібно вивчати внутрішню медицину студентам стоматологічного факультету. Викладач пропонує рішення проблеми у формі монологу, підкреслюючи конкретними клінічними прикладами безсумнівну значущість предмета для лікарів усіх спеціальностей.

Більше того, на першу лекцію запрошуються всі викладачі, що будуть проводити практичні заняття з цим курсом. Перше слово має завідувач кафедри, який знайомить курс з кафедрою. Саме він розпочинає проблемну лекцію і доводить беззаперечними прикладами нагальну потребу опанувати внутрішню медицину стоматологами. На нашу думку, факт того, що знайомство з курсом розпочинає керівник кафедри, підіймає авторитет дисципліни на більш високий рівень.

2. *Особлива побудова плану занять*. При його створенні слід чергувати складні для сприйняття і засвоєння інформації теми і більш легкі, які мають переважну практичну спрямованість. Це буде стимулятором навчально-професійної мотивації, тому що подібне чергування дозволить студентам «відпочити» на деяких темах, зацікавитися і повністю їх засвоїти, що спонукатиме для вивчення більш складних розділів.

У рамках нашої роботи план занять будується за принципом чергування занять по

темах, де більшою мірою розглядаються складні теоретичні питання патогенезу, діагностики, лікування, і занять, що мають більш практичну і прикладну спрямованість.

3. *Застосування технології проблемного навчання*. Для кращого засвоєння складних розділів рекомендується застосовувати технологію проблемного навчання з формуванням проблеми на початку, в середині або в кінці заняття, на етапі рефлексії, розбавляючи складні теоретичні блоки вирішенням проблемних ситуацій з відповідної тематики.

Проблема формулюється таким чином: де і як можуть практично застосовуватися знання щодо конкретної соматичної нозології, в яких сферах їхньої майбутньої стоматологічної практики: чи то знання щодо профілактики ускладнень безпосередньо в кріслі стоматолога, чи взагалі попередження прогресування хвороби, чи розуміння неможливості якісної стоматологічної допомоги без лікування причинного соматичного захворювання тощо.

Студентам пропонується навести якомога більше конкретних практичних прикладів застосування отриманих знань. Традиційно даний етап пропонується під час рефлексії, його форма може варіювати. Спочатку це дискусія за участі викладача. Також можливо працювати в малих групах, в особистому заліку (враховувати кількість названих прикладів). У кінці заняття як домашнє завдання при вивченні нової теми студентам також пропонується подумати над проблемою практичного застосування отриманих знань.

4. *Максимальне використання можливості набуття та розвитку практичних навичок*.

Для цього актуальними є особистісно-орієнтоване навчання: індивідуальні підходи, навчання у співпраці, кейс-метод, елементи інтерактивного навчання й основний елемент у вигляді роботи біля ліжка хворого.

Ми також спиралися на висновок, що ранній клінічний досвід допомагає студентам-медикам навчатися, розвивати відповідне ставлення до навчання та майбутньої професії [6].

Заняття з внутрішньої медицини завжди цікаві, насичені практичними діями біля ліжка хворого, що само по собі стимулює навчальну мотивацію. Невід'ємною частиною відпрацювання практичних навичок є навчання у співробітництві: поділ на мінігрупи (по 3–4 особи). Крім того, застосовується відпра-

цювання практичного досвіду, а саме: опитування, огляд, пальпація, перкусія, аускультация та інтерпретація отриманих даних, визначення та реєстрація основних показників життєдіяльності хворого – пульсу, артеріального тиску, дихання, температури тіла. В ході виконання завдання члени мінігрупи міняються ролями, так щоб кожний зміг відпрацювати всі практичні елементи. На даному етапі можливе застосування навчання, коли групам даються різні завдання, що включають ситуаційне завдання і пов'язані з ним практичні навички. Групи справляються з поставленим завданням і готують перехресні питання. Це дозволяє розвинути в студентах критичне і клінічне мислення і є одним з найпотужніших стимуляторів навчально-пізнавальної мотивації.

5. *Застосування імітаційної форми контекстного навчання.* Дана педагогічна технологія є одним з основних стимулів формування позитивної навчальної мотивації, дозволяє наблизити компонент практичного заняття до реальної професійної діяльності. Це не тільки позитивно впливає на прагнення до отримання знань, а й сприяє подальшому професійному самовизначенню студентів.

У рамках імітаційної форми контекстного навчання проведено діагностично-лікувальний день. У нашій клініці він проходив таким чином: 1. Робота біля ліжка хворого за стандартом. 2. Обговорення та визначення попереднього діагнозу. 3. Складання плану діагностичних заходів. 4. Проведення діагностичної процедури студентами самостійно, а саме: надання можливості проведення спіро-

метрії, пульсоксиметрії та ЕКГ. 5. Виписування рецепта хворому. 6. Стоматологічні аспекти даного пацієнта. 7. Аналіз та розбір. Подібні заняття залишають у студентів емоційні враження і переживання, впливаючи на афективний компонент очікувань.

Таким чином, розроблена програма розвитку навчальної мотивації з використанням педагогічних технологій була реалізована в експериментальній групі студентів. Сучасна підготовлена програма має великий вплив на мотивацію й успішність студентів. Наприклад, у дослідженнях останніх років [7] було показано, що окрім цього спеціальна особлива медична навчальна програма впливає на якість життя студентів на останніх курсах медичної школи.

Висновок

Застосування педагогічних технологій дозволило комплексно впливати на когнітивний, афективний та конативний компоненти очікувань студентів, а також на емоційно-оціночне ставлення до предмета, зробивши його привабливим для студентів, полегшуючи сприйняття навчальної діяльності, що стало потужним стимулом навчально-професійної мотивації. Завдяки плану навчання із заохоченням студентів-стоматологів до більшої практичної роботи на заняттях з внутрішньої медицини збільшилися інтерес до навчання та академічна успішність студентів.

Таким чином, програма, складена на основі аналізу індивідуальних особливостей студентів конкретної спеціальності, а також умов їхнього навчання, має високу ефективність у підвищенні навчальної мотивації.

Список літератури

1. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2002. – 512 с.
2. Левченко Е. В. Субъективные ожидания студента и методика преподавания психологии / Е. В. Левченко // Вопросы психологии. – 1991. – № 2. – С. 80–86.
3. Аверин В. А. Психология личности : учебное пособие / В. А. Аверин. – СПб. : Изд-во В. А. Михайлова, 1999. – 89 с.
4. Бугаева Т. К. Интеграция личностной и профессиональной готовности медиков к труду в системе здравоохранения : автореф. дис. на соискание ученой степени д-ра мед. наук : спец. 14.00.33 «Социальная гигиена и организация здравоохранения» / Т. К. Бугаева. – М., 1996. – 35 с.
5. Румянцева Т. В. Трансформация идентичности студентов медицинского вуза в меняющихся социальных условиях : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. психол. наук : спец. 19.00.05 «Социальная психология» / Т. В. Румянцева. – Ярославль, 2005. – 28 с.
6. Early practical experience and the social responsiveness of clinical education: systematic review / Sonia Littlewood, Valmae Ypinazar, Stephen A. Margolis [et al.] // BMJ. – 2005. – Vol. 331 (7513). – P. 387–391. – doi:https://doi.org/10.1136/bmj.331.7513.387.

7. The impact of a revised curriculum on academic motivation, burnout, and quality of life among medical students / Mataroria P. Lyndon, Marcus A. Henning, Hussain Alyami [et al.] // *Journal of Medical Education and Curricular Development*. – 2017. – Vol. 4. – P. 1–8. – DOI: 10.1177/2382120517721901.

References

1. Ilin E.P. (2002). *Motivaciia i motivy* [Motivation and motivation]. Saint Petersburg: Piter, 512 p. [in Russian].
2. Levchenko E.V. (1991). Subiektivnyie ozhidaniia studenta i metodika prepodavaniia psihologii [Subjective expectations of the student and the methodology of teaching psychology]. *Voprosy psihologii – Questions of Psychology*, № 2, pp. 80–86 [in Russian].
3. Averin V.A. (1999). *Psihologiiia lichnosti: uchebnoie posobie* [Psychology of Personality: tutorial]. Saint Petersburg: Publishing house V.A. Mihailov, 89 p. [in Russian].
4. Buhaiieva T.K. (1996). Intehraciia lichnostnoi i professionalnoi hotovnosti medikov k trudu v sisteme zdavoohraneniia [Integration of personal and professional readiness of physicians to work in the health system]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Moscow [in Russian].
5. Rumiantseva T.V. (2005). Transformatsiia identichnosti studentov meditsinskogo vuza v meniaiushchihsia socialnykh usloviakh [Transformation of the identity of medical students in changing social conditions]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Jaroslavl [in Russian].
6. Littlewood S., Ypinazar V., Margolis S.A., Scherpbier A., Spencer J., Dornan T. (2005). Early practical experience and the social responsiveness of clinical education: systematic review. *BMJ*, vol. 331 (7513), pp. 387–391. DOI: <https://doi.org/10.1136/bmj.331.7513.387>.
7. Lyndon M.P., Henning M.A., Alyami H., Krishna S., Tzu-Chieh Yu, Hill A.G. (2017). The impact of a revised curriculum on academic motivation, burnout, and quality of life among medical students. *Journal of Medical Education and Curricular Development*, vol. 4, pp. 1–8. DOI: 10.1177/2382120517721901.

Б.А. Шелест

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ К ИЗУЧЕНИЮ ВНУТРЕННЕЙ МЕДИЦИНЫ СТУДЕНТАМИ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА

Вопрос мотивации изучения внутренней медицины студентами стоматологического факультета остается весьма актуальным в сфере медицинского образования. Заинтересованность студентов-стоматологов в освоении материала во время занятий имеет много положительных эффектов, в том числе и повышает академическую успеваемость. Специально разработанный план занятий может играть ключевую роль в усилении мотивации студентов. Предложенная программа проведения лекционных и практических занятий учитывает особые условия, структуру, технологию, практическую насыщенность, придает проблемный и прикладной характер. Данная программа развития учебной мотивации с использованием педагогических технологий, влияющих на когнитивный, аффективный и конативный компоненты ожиданий студентов и на эмоционально-оценочное отношение к предмету, сделав его привлекательным для студентов, облегчает восприятие учебной деятельности.

Ключевые слова: мотивация, практические навыки, внутренняя медицина, программа занятий.

В.О. Shelest

METHODS OF INCREASING OF MOTIVATION TO INTERNAL MEDICINE FOR STUDENTS OF DENTAL FACULTY

The question of dental students' motivation for the study of internal medicine remains very relevant in medical education field. The interest of students in mastering of material in the classroom has many beneficial effects, including raising academic success. A specially planned work plan can play a key role in enhancing students' motivation. The proposed program of lectures and practical classes includes special conditions, structure, technology, practicality, problem and applied nature. A program for the development of educational motivation with the use of pedagogical technologies that influence the cognitive, affective and constructive components of students' expectations is developed. It becomes attractive for students, facilitating the perception of learning activities.

Keywords: motivation, practical skills, internal medicine, program of classes.

Надійшла до редакції 14.03.17